

Nr 158

Av fru **Hamrin-Thorell m. fl.**, *angående sänkt pensionsålder i vissa fall, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 190 i Andra kammaren)

Den sedan länge normgivande pensionsåldern är 67 år. Denna ålder är huvudregeln såväl inom folkpensioneringen som inom den allmänna tjänstepensioneringen. I vissa sammanhang förekommer emellertid för betydande yrkesgrupper andra pensionsåldrar. Härigenom har man sökt anpassa pensionsåldern till skiftande förhållanden inom olika verksamhetsområden i medvetande om att det schematiskt tillskurna åldersstrecket 67 år ofta dåligt motsvarar de faktiska behoven inom skilda yrken och ännu mindre förmår ta hänsyn till de enskilda människornas förmåga att fullgöra ett ofta pressande yrkesarbete vid högre ålder.

Frågan om rörliga pensionsåldrar i förhållande till skiftande önskemål och behov har visat sig svårbemästrad och löstes icke annat än delvis och otillfredsställande i samband med de stora pensionsreformer som beslutats under senare år. Vad gäller folkpensionen finns f. n. ingen möjlighet till pensionsuttag före 67 års ålder annat än i form av på medicinska grunder medgiven förtidspensionering enligt bestämmelserna om invalidpensionering. I fråga om ATP gäller att förtida pension lägst från 63 års ålder kan uttagas. Pensionen är då på visst sätt reducerad. En till högst 70 år uppskjuten pension medges även, och i så fall utgår pensionen med ett något högre belopp än som skulle blivit fallet om pension åtnjutits enligt huvudregeln från 67 års ålder.

Att dessa bestämmelser inte är tillfredsställande underströks då pensionsfrågan behandlades av 1959 års riksdag. Riksdagen beslöt också att begära en utredning om möjligheterna för bl. a. yrkesgrupper med tungt och hälsofarligt arbete att erhålla en reducerad ålderspension före 67 års ålder. Utredningsuppdraget har anförtrotts 1958 års socialförsäkringskommitté.

Såväl i samband med frågan om pensionsuttag före 67 år som i samband med änkepensionsreformen har de s. k. hemmadöttrarnas pensionsproblem diskuterats. Med hemmadöttrar avses här kvinnor, som stannat i föräldrahemmet och tagit vård om sina föräldrar eller andra anförvanter till dessas död. Genom vårdnadsuppgiften, som ur samhällssynpunkt är av stort värde, har de inte kunnat ägna sig åt inkomstbringande förvärvsarbete. Deras belägenhet torde närmast kunna jämföras med änkor, som dock numera efter den 1 juli 1960 har möjlighet att erhålla änkepension.

Hemmadöttrarnas pensions- och försörjningsproblem aktualiserades genom motioner redan vid 1958 års riksdag. Även vid 1960 års riksdag väcktes motioner i samma ärende. Andra lagutskottet, som hade att yttra sig över de sistnämnda motionerna, anförde i sitt utlåtande nr 20/1960 bl. a. följande:

Enligt utskottets mening torde de i föreliggande motioner aktualiserade frågorna inte helt kunna finna sin lösning inom invalidpensioneringen eller genom förtida uttag av ålderspension. Ytterligare åtgärder kan bli erforderliga. Innan slutlig ståndpunkt kan tagas härtill synes en utredning böra ske i syfte att kartlägga föreliggande behov och eventuellt erforderliga åtgärder. Det torde vara lämpligt att detta utredningsarbete får ske i anslutning till socialpolitiska kommitténs arbete. Utskottet förordar därför att föreliggande motioner överlämnas till kommittén för att av denna beaktas vid dess fortsatta arbete.

I en till utskottsutlåtandet fogad reservation yrkades att utredningen skulle verkställas av 1958 års socialförsäkringskommitté samt att utredningen skulle verkställas så skyndsamt att förslag i ärendet kunde föreläggas 1961 års riksdag.

Riksdagen beslöt emellertid i enlighet med utskottets hemställan.

Vi vill i detta sammanhang peka på ytterligare ett par grupper, vilkas pensionsproblem icke blivit lösta på ett tillfredsställande sätt.

1960 års riksdag beslöt en betydelsefull ändring av 12 § i folkpensioneringslagen. Enligt paragrafens tidigare lydelse ägde man och kvinna, som sammanbor utan att ha ingått äktenskap, rätt att under vissa förutsättningar uppbära folkpension efter samma regler som gällde och alltså gäller för makar. Därav följde att den sammanboende kvinnan, hushållerskan, ägde rätt till hustrutillägg från fyllda 60 år samt änkepension vid mannens frånfalle. Enligt paragrafens ändrade nu gällande lydelse kan hustrutillägg och änkepension utgå endast i de fall, då de sammanboende tidigare varit gifta med varandra eller då de har barn eller har haft barn tillsammans. En icke oväsentlig grupp kvinnor, som sammanbor med män utan att äktenskap ingåtts, har därigenom från den 1 juli 1960 berövats möjligheten att erhålla änkepension. De befinner sig i detta avseende i ungefär samma situation som hemmadöttrarna.

En annan grupp, vars pensionsfråga icke blivit löst på ett tillfredsställande sätt, utgör de frånskilda kvinnor, vilkas män i det upplösta äktenskapet avlidit och för vilka underhållsbidraget därmed upphört. Enligt nuvarande bestämmelser kan änkepension i sådana fall icke utgå.

Vi anser det vara angeläget att även dessa gruppers pensionsproblem blir beaktade i det fortsatta utredningsarbetet. För yngre kvinnor inom de grupper, vi i det föregående berört, erbjuder givetvis omskolning och inplacering i arbetslivet den bästa hjälpen till försörjning. Men ofta blir hemmadöttrarna, hushållerskorna och med dem jämförbara kvinnor ställda ensamma och utan försörjningsmöjligheter vid så hög ålder, att det möter stora svårigheter att finna ett för deras krafter och förmåga lämpligt arbete, som kan ge dem en rimlig försörjning. I sådana fall förefaller någon form av förtidspensionering vara den enda möjliga lösningen.

I det föregående har vi erinrat om att 1958 års socialförsäkringskommitté bl. a. har till uppgift att utreda frågan om rätt att uttaga ålderspension före 67 år samt att 1960 års riksdag beslöt överlämna ett antal motioner, som berörde hemmadöttrarnas pensions- och försörjningsproblem, till socialpolitiska kommittén för att av denna beaktas i det fortsatta arbetet. Syftet skulle därvid vara att kartlägga föreliggande behov och eventuellt erforderliga åtgärder. Enligt vår mening torde de s. k. hemmadöttrarnas pensionsproblem närmast vara en fråga om förtidspensionering och alltså inbegripas i 1958 års socialförsäkringskommittés arbetsuppgifter. Genom att två utredningskommittéer skall ägna sig åt likartade problem föreligger enligt vår mening risk för försening av ärendet. För oss är emellertid frågan om vilken kommitté som bör handha utredningsarbetet av mindre vikt. Betydelsefullt är däremot att utredningsarbetet bedrivs med tillräcklig skyndsamhet. Vi förutsätter att Kungl. Maj:t i mån av behov samordnar utredningsarbetet samt att detta bedrivs så skyndsamt att förslag i ärendet om möjligt kan föreläggas 1962 års riksdag.

I anslutning till vad vi anfört får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att förslag om möjligt måtte föreläggas 1962 års riksdag angående möjligheterna att bereda pension före 67 år till dem, som på grund av skötseln av föräldrar eller andra anförvanter inte blivit i tillfälle att ha förvärvsarbete eller som av annan orsak har starkt reducerade försörjningsmöjligheter; samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag *dels* angående pensionsförmåner före 67 år till kvinnor, som under längre tid sammanbott med män utan att äktenskap ingåtts, samt *dels* angående pensionsförmåner till frånskilda kvinnor.

Stockholm den 24 januari 1961

Ruth Hamrin-Thorell

Per Jacobsson

Birger Lundström

Margareta Nordström